

*О. В. Коваленко, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка*

## **ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ**

Коваленко О. В.

Основні вимоги до інженерно-педагогічної освіти у контексті інтеграції України до європейського освітнього простору

В цій статті розглядається проблема підготовки фахівців інженерно-педагогічного профілю. Охарактеризовано систему підготовки даних фахівців у країнах ЄС та запропоновано удосконалення змісту, форм і методів організації діючої системи інженерно-педагогічної освіти в Україні.

*Ключові слова:* Болонська декларація, концепція інженерно-педагогічної освіти, спеціалізована освіта.

Коваленко А. В.

Основные условия к инженерно-педагогическому образованию в контексте интеграции Украины в европейское образовательное пространство

В данной статье рассматривается проблема подготовки специалистов инженерно-педагогического профиля. Охарактеризована система подготовки данных специалистов в странах ЕС и предложено усовершенствование содержания, форм и методов организации действующей системы инженерно-педагогического образования в Украине.

*Ключевые слова:* Болонская декларация, концепция инженерно-педагогического образования, специализированное образование.

**Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.** В умовах масштабного розвитку і глобалізації світової економіки, стрімкого розвитку виробничих і інформаційних технологій, а також науково-технічного та інформаційного прогресу, стає очевидним, що ХХІ століття є століттям освіти.

Сучасні суспільні, господарські та політичні перетворення, що відбуваються в Європі, свідчать про серйозні наміри держав Європейської

Економічної Співдружності об'єднатися в Європейський Союз за всіма ознаками єдиної державності та створити єдиний ринок. Це, у свою чергу, викликає необхідність розроблення обґрунтованої політики в усіх сферах життєдіяльності і передусім у соціальній. Освіта, як потужна складова соціальної сфери життєдіяльності новоутвореної держави, вимагає інтеграції та трансформації діючих і багато в чому різнорідних складових освітніх систем союзних держав з метою приведення їх у відповідність найсучаснішим адаптованим до загальноєвропейського менталітету освітніх систем. Європейська спільнота, ініційована міркуванням важливості освіти та освітнього співробітництва і розвитку, зміцненням стійких, мирних і демократичних суспільств, прийняттям Сорбонської декларації від 25.05.1998 року обґрунтувала створення Зони європейської вищої освіти, як основного шляху розвитку мобільності громадян з можливістю їхнього працевлаштування для загального розвитку континенту. У червні 1999 року в м. Болонья (Франція) міністрами освіти 30 країн Європи підписано Болонську декларацію, якою передбачається створення до 2010 року єдиного європейського простору вищої освіти.

В розвинених країнах Західної Європи викладач має чи не найвищий соціальний статус та визначеність, а його педагогічна діяльність в освітній галузі визнана діяльністю державного рівня, яку безпосередньо пов'язують з майбутнім держави. Визнаючи галузь освіти «як сферу виробництва найважливішого ресурсу сучасного і майбутнього», європейці виділяють її головним «виробником» високоосвіченого і компетентного педагога.

Саме така думка була задекларована Союзом федерації викладачів загальновідомих «10-ти тезах з забезпечення якості освіти викладачів», де десята теза стверджує, що «з точки зору європейської інтеграції, система освіти може бути конкурентоспроможною передусім наявністю універсально освічених викладачів».

**Аналіз останніх досліджень і публікацій** показав, що принципові положення, які є обов'язковими для функціонування європейської освіти, такі:

1. Рівність освітніх шансів населення Європейського Союзу.
2. Підвищення якості освіти.
3. Моделювання і закріплення сучасної системи педагогічної освіти.
4. Виховання європейця – «громадянина світу» [1, с. 16].

Посилення уваги до якості підготовки інженерно-педагогічних кадрів викликане значним збільшенням потреби у високопрофесійних педагогічних кадрах різноманітними навчальними закладами, навчанням у них різних категорій громадян, яким необхідно надати якісну освіту і спрямувати їх на наступну педагогічну діяльність, обумовлено рядом причин:

- реалізацією стратегії навчання «через все життя», яка створить оптимальні умови людині для професійної і особистісної самореалізації;
- необхідністю забезпечення конкурентоспроможності європейської економіки в умовах економічної глобалізації, що вимагає підвищення мобільності і конкурентоспроможності робочої сили через якісну підготовку [2, с. 47–48].

**Метою статті** є теоретичне обґрунтування основних вимог до інженерно-педагогічної освіти у контексті інтеграції України до європейського освітнього простору.

**Виклад основного матеріалу.** Педагогічною діяльністю у професійних школах Європи займаються дві основні категорії педагогічних працівників: викладачі, які надають теоретичні знання з загальноосвітніх, загальнотехнічних і спеціальних дисциплін; інструктори практичного навчання, які надають учням практичні знання у процесі виробничого навчання в навчальних закладах і на виробництві.

У структуру фахової підготовки педагогічних кадрів для професійних шкіл у країнах Західної Європи входять чотири цикли навчальних дисциплін – загальноосвітній, спеціальний (професійно-спрямований), психолого-педагогічний та виробнича практика. За висновками досліджень Л.П.Пуховської, у більшості країн підготовку педагогічних кадрів здійснюють за послідовною моделлю, коли на першому етапі вивчаються загальноосвітні,

загальнотехнічні і спеціальні предмети (надається фахова професійна освіта), а на другому етапі вивчається повний цикл психолого-педагогічних дисциплін та проводяться педагогічні практики. Поряд з цим, не виключено і використання двох інших моделей на базі перелічених навчальних циклів – паралельної та інтегрованої [3, с. 203].

Поряд з запровадженими класичними формами підготовки педагогічних кадрів діючою мережею педагогічних навчальних закладів, а ймовірно – свідомою необхідністю громадянина до зміни професійної діяльності за попередньо здобутою фаховою вищою освітою на педагогічну діяльність, будуть успішно використовуватися удосконалені форми дистанційної підготовки педагогів для професійної школи.

Головними принципами розвитку європейської педагогічної освіти, які знайшли одностайну підтримку членів Ради Європи та Європейського Союзу, фахівцями ЮНЕСКО, всіма членами загальноєвропейського простору вищої освіти, визнано поглиблення демократизації і гуманізації навчального процесу, вільного доступу громадян до навчального процесу та постійне удосконалення якості підготовки і розвитку особистості майбутніх педагогічних кадрів, введення неперервної системи освіти та професійного відбору молоді на педагогічні професії, збереження і розвиток європейського культурного багатства і мовної різноманітності, зростання ролі медіаосвітньої підготовки викладача, використання новітніх навчальних технологій, збереження європейського менталітету тощо.

Для виконання своїх складних та багатогранних завдань викладач повинен бути не тільки фахівцем, який користується попитом у суспільстві, а й користуватися його підтримкою. В офіційних документах ЮНЕСКО визначено, що “...педагогічна діяльність має особливе значення для всього суспільства і вимагає від викладачів ґрунтовних знань та особливої майстерності, набутої і підтримуваної в результаті систематичної неперервної освіти. Вона зобов’язує також мати почуття особистої і колективної відповідальності за освіту учнів і за забезпечення їм сприятливих умов у навчальному закладі” [4, с. 63]. За новою

критично-креативною парадигмою XXI століття викладач, як представник освіти і головний виконавець освітньої діяльності, повинен служити насамперед всебічному розвитку особистості, забезпечити формування в неї комплексу стійких гуманістично-демократичних цінностей, життєво важливих знань, умінь і навичок, сприяти підготовці її до неперервної самоосвіти і саморозвитку.

Важливо і те, що кожна країна ЄС, погоджуючись на загальну уніфікацію вищої освіти в межах європейського освітнього простору, знаходиться у постійному пошуку «своїх» оптимальної освітньої моделі, яка відповідає її національним інтересам, потребам, виходячи з власного історичного досвіду і навіть ментальності. Якщо питання пошуку набувають значних кількісних і якісних параметрів, то вони спонукають до більш кардинальних змін в освіті – її реформування.

З метою співставлення та координації зусиль з інтеграції і створення єдиної системи підготовки інженерно-педагогічних кадрів у Європейському Союзі було засновано «Асоціацію педагогічної освіти в Європі», провідним завданням якої на найближчий час є:

- поширення сучасного національного досвіду підготовки викладачів, популяризація найважливішої інформації про теорію і практику підготовки педагогічних кадрів у різних країнах світу;
- організація міжнародних наукових досліджень та поширення інноваційних підходів до педагогічної освіти;
- налагодження довгострокового співробітництва між навчальними закладами, які здійснюють підготовку викладацьких кадрів у країнах Європи;
- підвищення рівня базової підготовки викладачів та їх професійного розвитку [5, с. 12].

Поряд з сорока членами європейського вищого освітнього простору, Україна, як держава центральної Європи, у 2005 році своєю заявою задекларувала бажання стати його членом і прийняла на себе певні зобов'язання – до 2010 року привести свою систему вищої освіти у

відповідність до основних вимог Болонської декларації [6, с. 7]. У своєму виступі на Всеукраїнському педагогічному форумі (м. Полтава, 2005р.) Президент України зазначив, що з приєднанням України до Болонського процесу “ми можемо і повинні стати частиною європейського освітнього поля і маємо якнайшвидше виконати свої зобов’язання щодо підвищення якості нашої освіти. Це потрібно не Європі, а нашим дітям, яким відкривається унікальний шанс здобути дома європейську освіту” [7, с. 13]. Науковці Міжнародного Слов’янського університету (м. Харків) вважають найважливішим науковим завданням, яке необхідно вирішити вищій школі України у рамках Болонської декларації, є системологічне завдання, під яким треба розуміти структурування системи вищої освіти і приведення її у відповідність до вимог європейських стандартів з одночасним збереженням своїх національних особливостей і самобутності, які ні в якій мірі не вплинуть на зниження якості діючих освітніх процесів, а навпаки, підвищать їх якість і ефективність [8, с. 50-53]. На шляху України до європейського вищого освітнього простору, перш за все, стане реалізація організаційних заходів щодо правового, економічного та ідеологічного характеру.

Інтеграційні перетворення та реформи, що відбуваються сьогодні в Україні, у тому числі і в освітянській галузі, вимагають проявити критичну обережність при перенесенні нової освітньої практики або навчальних технологій з Європи та інших країн, що можливо лише за умови адаптації їх до ментального сприйняття українським суспільством, з урахуванням сучасних освітянських вимог і реальностей. Поряд з вирішенням цілого комплексу організаційних питань у визначеному контексті вже сьогодні треба визначитися з національною політикою і стратегією розвитку інженерно-педагогічної освіти та шляхами її реалізації, сучасними цілями, принципами і змістом спеціалізованої освіти, внести відповідні корективи у зміст завдань та функцій педагога в системі освіти та інше, що має стати підґрунтям створення якісно нової концепції - Концепції інженерно-педагогічної освіти, яка повинна відповідати сучасним суспільним вимогам України і держав ЄС [8, с. 55].

**Таким чином, ми можемо зробити висновки,** що з урахуванням позитивного досвіду розвитку освіти у країнах ЄС та набутого власного досвіду, треба негайно приступити до удосконалення змісту, форм і методів організації діючої системи інженерно-педагогічної освіти в Україні за напрямками, що відповідатимуть новій затвердженій Концепції, а саме:

- реорганізації або створення системи інженерно-педагогічної освіти за загально визнаними сучасними методологічними принципами;
- забезпечення максимальної якості підготовки і конкурентоспроможності на ринку праці інженерно-педагогічних кадрів;
- оптимізації дуального змісту і термінів підготовки педагогічних кадрів для професійної освіти, як за професійним, так і за педагогічним спрямуванням;
- налагодженням довгострокового і плідного співробітництва з професійно-педагогічними навчальними закладами ЄС;
- вирішення соціальних проблем педагогів;
- обов'язкового введення профвідбору молоді на педагогічну посаду.

**Перспективи подальших розвідок у даному напрямку.** Ми впевнені, що після суттєвого удосконалення інженерно-педагогічна освіта України має інтегруватися у європейський освітній простір не за єдиною «моделлю чи зразком», а навпаки, як система спеціалізованої педагогічної освіти. Таке можливо, перш за все тому, що вона має більше ніж 80-річний позитивний діючий досвід і після удосконалення, володітиме всіма головними ознаками дієздатної, самостійної, необхідної суспільству системи і тим самим може значно збагатити педагогічну систему Європейського Союзу, претендуючи щонайменше на роль самостійної, при умові виконання всіх необхідних засад щодо визнання рівноцінної професійної педагогічної освіти і взаємного визнання дипломів фахівця.

## Література

1. **Tadeusiewicz G.** Edukacja w Europie. Warszawa–Łódź: PWN. – 1997. – P.163.
2. **Муравьёва А.А.** Подготовка инженерно-педагогических кадров в Европейском Союзе // Среднее профобразование. – 2004. – № 10. – С.47–48.
3. **Пуховська Л.П.** Професійна підготовка вчителів у Західній Європі в кінці ХХ століття: Дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. – К. : ІПППО АПН України, 1998. – 354 с.
4. **Учителя,** педагогическая деятельность и новые технологии / Всемирный доклад по образованию 1998. – Париж: Издат. ЮНЕСКО, 1998. – 175 с.
5. **The Association** for Teacher Education in Europe // ATEE NEWS. – 1992. – № 38/39. – P. 24.
6. **Болонський** процес у фактах і документах/ Упорядники: Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я. та ін. – Тернопіль: Вид. «Економічна думка» ТАНГ, 2003. – 60 с.
7. **Ющенко В.А.** Турбота про вчителя – надія на майбутнє // Вища школа. – 2005. – № 3. – С. 3–15.
8. **Раковская Н.Х.** Возможности кибернетической педагогики в транснациональном образовании // Проблемы инженерно-педагогической освіти: Зб. наук. пр. – 2004. – № 6. – С. 50–55.

Kovalenko O. V.

The main conditions of the engineering pedagogical education in the context of Ukrainian integration into European educational space.

The problem of the engineering pedagogical specialists' training is examined in this article. The system of these specialists' training in the EU countries is characterized and the improvement of the content, forms and methods of the real engineering pedagogical educational system in Ukraine is proposed.

*Key words:* Bologna declaration, conception of the engineering pedagogical education, specialized education.



Відомості про автора

*Коваленко Олександр Вікторович* – аспірант кафедри педагогіки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка, спеціальність 13.00.04 – Теорія і методика професійної освіти.